

SPACE IN ART ACTION

PRIESTOR V AKČNOM UMENÍ

doc. PaedDr. Barbora Kováčová, PhD.

Katedra pedagogiky a špeciálnej pedagogiky, Katolícka univerzita v Ružomberku, Slovakia

Abstract

This article seeks to develop a better understanding of the role of publicspace in community development through an examination of communityart spaces. The final focus is a public art and visual presentation of opportunities and limitations that art action offers during a life-long journey regardless of their artistic predispositions and experience. Specifically, it presents the possibilities of action art in a public space with children of younger school age.

This is a partial output of the KEGA project 002KU-4/2019 2019 Embodied experience using art action.

Key words: Space. Public space. Art action.

Abstrakt

Príspevok má ambíciu poukázať na verejný priestor prostredníctvom skúmania priestorov cez akčné umenie s využitím foto-média. Konečným zámerom je verejná umelecká a vizuálna prezentácia možností a limitov, ktoré ponúka art action počas (celo)životnej cesty človeka odhliadnuc od jeho umeleckých predispozícií a skúseností. Text predstavuje možnosti akčného umenie vo verejnom priestore s deťmi mladšieho školského veku.

Ide o parciálny výstup projektu KEGA 002KU-4/2019 2019 Stelesnená skúsenosť s využitím art action.

Kľúčové slová

Priestor. Verejný priestor. Akčné umenie.

Práve akčné umenie je tým, ktoré umožňuje využiť rôzne formy umenia, kde aktér/aktéri zúžitkujú živé predvádzanie/prehrávanie/stváranie konkrétnej situácie (udalosti, problému, zážitku) s integráciou do prostredia v konkrétnom čase a na konkrétnom mieste. Človek bez ohľadu na vek, skúsenosti je tvorom kreatívnym a akčným. Akčné umenie (action art) je úzko prepojené s tendenciami stierania hraníc medzi umením a životom (ed. Geržová, 1999).

V akčnom umení je možné vnímať telo (v zmysle vnímania telesnej integrity), ktoré existuje a pohybuje sa v rôznorodo charakteristickom v priestore. Telo, pohyb a priestor je možné vnímať ako izolované pojmy, ktoré sa menia z izolovaných na synergické. Ak operujeme s pojmom **pohyb**, je potrebné upozorniť, že skôr ako pohyb tanečný, máme na mysli pohyb, ktorý má aj vizuálny motív. Nakoľko akčné umenie možno primárne považovať za vizuálne umenie, v ktorom sa využíva na vytvorenie/dotvorenie dojmu akcie v priestore bežných prvkov. Pohyb môže byť súčasťou jednej položky v rámci kompozície, alebo sa dotýka celej kompozície. **S** akýmkoľvek pohybom **priestor (o)žije**. Zároveň je potrebné upozorniť, že priestor je premenlivý a jedinečný (Kováčová, 2019, 2020). Účastníci sa v priestore stretávajú tvárou v tvár v určitom čase a po dobu samotnej akcie. Každý z účastníkov reaguje odlišným spôsobom na priestor, čím vzniká rôznorodosť akcie a reakcie. Činnosť aktéra v priestore

vyžaduje určité priestorové skúsenosti súvisiace aj s vlastnosťami priestorových prvkov, či objektov. Poznať význam použitia prvku/objektu v práve vytvorenom vizuálno-akčnom obraze je nanajvýš zaujímavé. O priestore v akčnom umení je možné hovoriť v troch dimenziách (Schéma 1).

Schéma 1 Priestor a jeho dimenzie

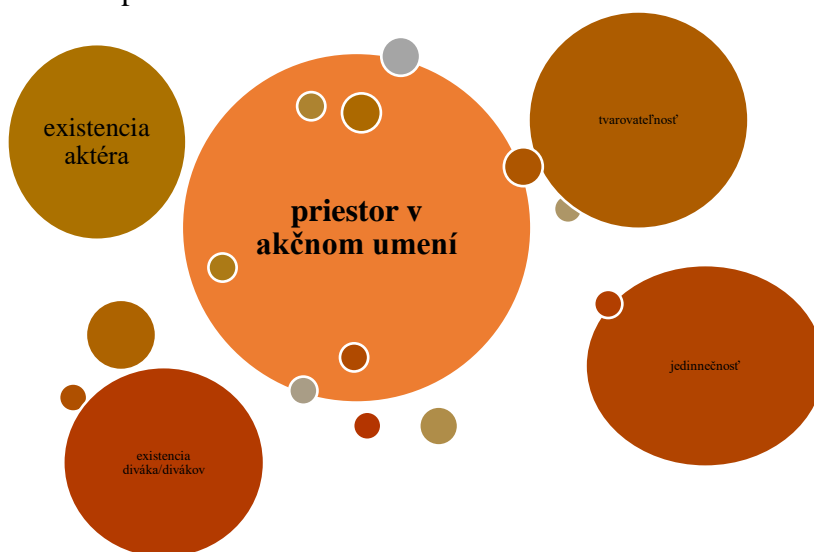

Zdroj: sprac. podľa BIAG et al. (2015, s.3)

Priestor predstavuje v prvej dimenzii **fyzičský priestor**, ktorý sa bez toho, aby bol niečím označený (ide o telocvičňu, učebňu, či tanier) sa stáva priestorom pre umeleckú tvorbu. Jeho pôvodné hranice sa menia a sú dané prebiehajúcim akčným umením. V druhej dimenzii priestor predstavuje **časový priestor**, ktorý môže a nemusí byť ohraničený konkrétnym časom vzniku a ukončenia. V akčnom umení sa priestor času ťažko ohraničuje časom, skôr doba trvania je premenlivá. Poslednou dimenziou priestoru je **priestor intelektuálny**. Je to priestor otvoreného ducha a tvorivosti, priestor spätnej väzby, priestor pre komunikáciu a posúvanie umeleckého diela do iných rozmerov.

V prípade zobrazenia priestoru predkladáme Schému 2, ktorá poukazuje na zobrazenie priestoru ako centrálnej myšlienky, ktorej vlastnosti sú vnímané ako nesequenčné.

Schéma 2 Vlastnosti priestoru

Zdroj: vlastné spracovanie

Priestor v akčnom umení je možné zachytiť v rozličných sekvenciách. Uvádzame dva konkrétne príklady, v ktorých priestor a dimenzie boli rôznorodé.

Verejný a umelecký priestor

Na rušnej ulici sa nachádza pomerne veľa podnetov na zdroj akčného umenia (Fotografia 1). V priestore sú prítomné objekty, ktorých využiteľnosť na určitý čas odložená, alebo naopak čakajú na svoje využitie. Vzniká tak príležitosť spojenia verejného priestoru s umeleckým (Fotografia 2). Je potrebné aj zdôrazniť, že to jeden aktér môže považovať za verejný priestor (Carr et al., 1992), ktorý pozýva, je bezpečný a prístupný, iný aktér môže byť dezorientovaný alebo ohrozený. Interpretácia verejného priestoru cez konanie aktéra sa môže líšiť od sociálnej integrity a pozadia jednotlivca, ktorý do daného priestoru vstupuje. Grodach (2009) tvrdí, že ide o umiestnenie, dizajn, prístup alebo sankčné činnosti spojené s priestorom. Týmto spôsobom môže verejný priestor slúžiť nielen na spájanie rôznych skupín alebo na posilnenie existujúcich vzťahov v ňom cez sprostredkovanú umeleckú akciu.

Na vnímanie priestoru sme využili fotografiu a akciu jedného aktéra. Samotný divák bol rozhodujúcim v tom, že mal možnosť zachytiť akciu v priestore tak, ako ju vníma on/ona. Často sa sekvencie prebiehajúcej akcie zdali na prvý pohľad rovnakými, napriek tomu, že divák (pracujúci s fotoaparátom) mal ambíciu zachytiť momenty akcie (synergiu pohybu, tela a priestoru) v rozličných pozíciách (Fotografia 3).

Fotografia 1 Verejný priestor

Fotografia 2 Príležitosť fúzie priestorov

Fotografia 3 Akcia vo fázach

Záver

Zdokumentovanie procesu akčnej tvorby človeka počas existencie v priestore, identifikovanie možností a limitov art action v spojitosti s návrhmi a odporúčaniami pre ďalšie

využitie je jedinečnou možnosťou ako verejne prezentovať art action ako súčasť umeleckej podpory v rámci zvýšenia záujmu verejnosti o umenie v živote človeka.

Bibliografia

1. BIAG, M., RAAB, E., HOFSTEDT, M. (2015). *An Implementation Study of the Art in Action Program*. 2015, 13, November, p. 1-52.
2. CARR, S., FRANCIS, M.; RIVLIN, L. (1992). *Public Space*, Cambridge University Press, Cambridge, 1992.
3. GERŽOVÁ, J. (ed). (1999). *Slovník svetového a slovenského výtvarného umenia druhej polovice 20.storočia. Od abstraktného umenia k virtuálnej realite, idey-pojmy-hnutia*. Profil, 1999. ISBN 80-968283-0-4.
4. GRODACH, C. (2009). *Art spaces, public space, and the link to community development*. In: *Community Development Journal*, Vol 45, No 4, 2010, pp. 474 – 493.
5. KOVÁČOVÁ, B. (2019). In *Medias Res: Action Art in Images = In medias res: Action art v obrazoch*. In: *Horizonty umenia 6: zborník abstraktov príspevkov z medzinárodnej vedeckej webovej konferencie*. 1. vyd. Roč. 6. Banská Bystrica (Slovensko) : Akadémia umení. Fakulta múzických umení, 2019. s. 61. ISBN 978-80-8206-027-3.
6. KOVÁČOVÁ, B. (2020). *Priestor pre akčné umenie – akčné umenie v priestore*. In: *Pedagogica actualis XI. : spoločnosť a výchova*. 1. vyd. Trnava (Slovensko): Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2020. – ISBN 978-80-572-0045-1, s. 217-224.

Kontakt

Doc. PaedDr. Barbora Kováčová, PhD., Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a špeciálnej pedagogiky, Hrabovská cesta 1, Ružomberok, Slovakia
barbora.kovacova@ku.sk